

บทที่ ๒

ทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์เล่มนี้ โดยจะเริ่มจาก ทฤษฎีวิัจจนกรรม รูปประโยคกับเจตนา และงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาเรื่องรูปประโยคกับการแสดงเจตนา ของผู้พูด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ ทฤษฎีวิัจจนกรรม

ในการสนทนา เราไม่ได้กล่าวถ้อยคำเพื่อบอกความเท่านั้น แต่มีเจตนาในการกล่าวถ้อยคำนั้นๆ ด้วย และเจตนาที่ต้องการสื่อ ก็อาจจะไม่ตรงกับเนื้อความที่เราพูดก็ได้ เช่น แม่บอกหญิงว่า "งานที่ยังไม่ล้างมีเยอะแยะเลย" เมื่อหญิงฟังแล้วก็เดินไปล้างจานให้แม่ จะเห็นได้ว่าแม่ไม่เพียงแต่พูดเพื่อจะบอกข้อความแก่หญิงว่า มีงานที่ยังไม่ได้ล้างอยู่จำนวนมาก แต่พูดเพราะมีเจตนาที่จะสั่งให้หญิงไปล้างจาน หรือในกรณีที่เพื่อนของเราถือของมาพะรุงพะรัง ประมาณ ๗ - ๘ ถุง เมื่อเจอเราก็พูดกับเราว่า "ของหนักจังเลย ถือจะไม่ไหวอยู่แล้วเนี่ยะ" เราจึงช่วยเพื่อนถือของ จะเห็นได้ว่าการที่เพื่อนพูดเช่นนี้ เพื่อนไม่ได้ต้องการเพียงจะบอกข้อความว่า ของหนักจนถือจะไม่ไหว เพื่อให้เรารับรู้เฉยๆ แต่ที่เพื่อนพูดเพราะมีเจตนาที่จะให้เราช่วยเขาถือของ ดังนั้นในการกล่าวถ้อยคำของคนเราจึงไม่ได้ใช้เพียงเพื่อบอกเนื้อความเท่านั้น แต่ยังกล่าวถ้อยคำเพื่อสื่อเจตนาต่างๆ ด้วย

ออสติน (J.L. Austin , 1975) เป็นนักปรัชญาภาษาคนแรกที่เสนอแนวคิดที่ว่าเราไม่ได้เพียงใช้ภาษาเพื่อสื่อความแต่เรายังใช้ภาษาเพื่อกระทำสิ่งต่างๆ ด้วย บทบรรยายของเขารวบรวมอยู่ในหนังสือ How to do Things with Words ซึ่งจัดพิมพ์หลังจากที่เขาได้เสียชีวิตไปแล้ว ออสตินศึกษาวิัจจนกรรมที่ใช้ในพิธีต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีล้างบาป พิธีตั้งชื่อเรือ เป็นต้น

ตามแนวคิดของออสตินนั้นการกล่าวถ้อยคำแต่ละครั้งจะประกอบด้วยการกระทำ ๓ ระดับ คือ

๑. การกล่าวถ้อย (locutionary act) คือ การกล่าวถ้อยคำที่ต้องการสื่อความหมายออกมา
๒. การแสดงเจตนา (illocutionary act) คือ เจตนาที่แฝงอยู่ในขณะที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำ
๓. วิัจจนผล (perlocutionary act) คือ การกระทำของผู้ฟังที่เกิดจากการกล่าวถ้อยของผู้พูด

เช่น ออຍพุดกับเจนาว่า "ห้องนี้หนาวจังเลย"

การกล่าวถ้อย คือ เสียงที่ออຍเปล่งออกมาเป็นถ้อยคำสื่อความหมายว่า "ห้องนี้หนาวจังเลย"
 การแสดงเจตนา คือ ต้องการขอร้องไห้เจนาหรือเครื่องปรับอากาศ
 วัจนผล คือ เจนาเดินไปหรือเครื่องปรับอากาศ

จอห์น อาร์ เซอร์ล (J. R. Searle 1969) เป็นนักปรัชญาทางภาษาศาสตร์คนสำคัญอีกคนหนึ่ง เซอร์ลเป็นลูกศิษย์ของออสติน เขานำแนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรมของออสตินมาพัฒนาต่อ แต่มุมมองของ เซอร์ลจะกว้างกว่าออสติน และจะไม่เน้นเรื่องวัจนผลเหมือนออสติน เพราะเมื่อผู้พูดพูดอะไรออกไปย่อม มีเจตนาในการพูด แม้ว่าบางครั้งเมื่อพูดออกไปแล้ว ผู้ฟังอาจจะไม่เข้าใจเจตนาของผู้พูด แต่ถึงอย่างไร คำพูดของผู้พูดก็ได้แสดงเจตนาไปเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นเซอร์ลจึงเน้นเรื่องเจตนาของผู้พูด และในการ ศึกษา นั้น เซอร์ลจะศึกษาจากคำพูดในชีวิตประจำวันทั่วไป ไม่ได้ศึกษาเฉพาะจากพิธีกรรมต่างๆ เหมือนออสติน ด้วยเหตุนี้ข้อมูลที่เซอร์ลได้จึงต้องอาศัยการตีความจากผู้ฟังมากกว่าข้อมูลที่ได้จากพิธีการ ต่างๆ ของออสติน เพราะภาษาพูดในชีวิตประจำวันไม่ได้มีรูปแบบประโยคและความหมายที่แน่นอนตายตัว เหมือนอย่างการใช้ภาษาในพิธีการต่างๆ

เซอร์ลใช้คำว่า "วัจนกรรม" อธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับความหมายของการกระทำโดยใช้คำพูด ไว้ใน หนังสือชื่อ Speech Acts และ หนังสือเล่มนี้ก็มีอิทธิพลสูงมากต่อการศึกษาความหมายของคำพูดใน บริบทของการสื่อสาร จนมาถึงปัจจุบัน (สุดาพร ลักษณะนิยานาวิน , ๒๕๓๗)

ตามแนวคิดของ เซอร์ล นั้น ในการกล่าวถ้อยแต่ละครั้ง ผู้พูดจะมีการกระทำ ๓ ประการ

๑. การกล่าวถ้อย (Utterance act) คือ การเปล่งเสียงเอ่ยคำออกมา
๒. การบ่งเนื้อความ (Propositional act) คือ การนำเสนอความของถ้อยคำที่เขากล่าวออกมา
 ในรูปของเหตุการณ์และผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์
๓. การแสดงเจตนา (illocutional act) คือ ความตั้งใจในการกล่าวถ้อยคำนั้นออกมา เป็น
 การใช้คำพูดแสดงเจตนาต่างๆ

สำหรับการจำแนกวัจนกรรมแต่ละประเภทนั้น เซอร์ลได้เสนอกฎหรือเงื่อนไขที่ใช้จำแนกหรือ ตัดสินประเภทของวัจนกรรมแต่ละวัจนกรรม ไว้ ๔ ข้อ ในแต่ละวัจนกรรมต้องมีองค์ประกอบทั้ง ๔ ข้อนี้
 คือ

๑. กฎบอกเนื้อความ (Propositional Content)
คือ กฎบอกเนื้อหาของถ้อยคำที่ใช้สื่อบอกเจตนา นั้นๆ
๒. กฎบอกปัจจัยพื้นฐาน (Preparatory precondition)
คือ กฎบอกความคิดความเชื่อพื้นฐานของผู้พูดผู้ฟังที่มีมาก่อนที่ผู้พูดจะนำเสนอถ้อยคำ
๓. กฎความจริงใจ (Sincerity conditions)
คือ กฎบอกความต้องการที่แท้จริงของผู้พูดในการนำเสนอถ้อยคำเพื่อสื่อเจตนา นั้นๆ
๔. กฎบอกสาระสำคัญ (Essential conditions)
คือ กฎบอกจุดมุ่งหมายของการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดว่าต้องการให้เกิดการกระทำอะไรขึ้น

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างวัจนกรรมที่จอห์น อาร์ เซอร์ล (1969 : 66 - 67) ใช้กฎหรือเงื่อนไข ๔ ข้อของเขา จำแนกวัจนกรรมต่างๆ ไว้ในหนังสือ "Speech Acts" เช่น

ขอร้อง

กฎบอกเนื้อความ - เนื้อความเป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง

กฎบอกปัจจัยพื้นฐาน มี ๒ ข้อคือ

๑. ผู้ฟังสามารถทำการกระทำนั้นๆ ได้และผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังสามารถทำการกระทำนั้นๆ ได้

๒. ยังไม่ชัดเจนทั้งผู้พูดและผู้ฟังว่าผู้ฟังจะทำการกระทำนั้นๆ อยู่เองเป็นปกติ

กฎบอกความจริงใจ - ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทำการกระทำนั้น

กฎบอกสาระสำคัญ - ผู้พูดมีความพยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้น

ถาม

กฎบอกเนื้อความ - เนื้อความใดๆ ก็ได้

กฎบอกปัจจัยพื้นฐาน

๑. ผู้พูดไม่รู้คำตอบ ไม่รู้ข้อมูลที่สมบูรณ์ของเรื่องที่ถามอย่างแท้จริง

๒. ยังไม่ชัดเจนทั้งผู้พูดและผู้ฟังว่าผู้ฟังจะสามารถบอกข้อมูลได้ทันทีในเวลานั้นหรือไม่

กฎบอกความจริงใจ - ผู้พูดต้องการข้อมูล

กฎบอกสาระสำคัญ - ผู้พูดมีความพยายามที่จะได้ข้อมูลจากผู้ฟัง

๒.๒ รูปประโยคกับเจตนา

การที่ผู้พูดกล่าวประโยคใดๆ ออกมานั้น ผู้พูดย่อมมีเจตนาต่างๆ กันไป อาจเพื่อต้องการให้ผู้ฟังทราบหรืออาจต้องการให้ผู้ฟังทำบางสิ่งบางอย่าง ประโยคจึงสามารถแบ่งตามเจตนาของผู้ใช้ประโยคได้เป็น ๓ ประเภท คือ ประโยคแจ้งให้ทราบ ประโยคถามให้ตอบ และประโยคบอกให้ทำ ดังที่ นววรรณ พันธุเมธา (๒๕๒๗ : ๑๙๓ - ๒๐๖) ได้กล่าวเกี่ยวกับข้อสังเกตในการใช้ประโยคทั้ง ๓ ประเภท ไว้ในหนังสือไวยากรณ์ไทย บทที่ ๑๖ “การใช้ประโยคแสดงเจตนา” ดังนี้

๑. ประโยคแจ้งให้ทราบ

ประโยคแจ้งให้ทราบมีหลายชนิด เช่น

ประโยคบอกเล่า – ใช้บอกเรื่องให้ผู้ฟังยังไม่รู้มาก่อนไม่ว่าเนื้อความจะรับรองหรือปฏิเสธอาจมี

คำว่า ละ อยู่ท้ายประโยค

เช่น ฉันไปละ

ถ้าบอกเล่าเชิงแนะนำอาจมีคำว่า ชี อยู่ท้ายคำที่ต้องการเน้น

เช่น ต้อยชี ยังว่างอยู่

ประโยคบอกเล่าเป็นเชิงขอความเห็นอาจมีคำว่า นะ อยู่ท้ายประโยค

เช่น แม่มดในเรื่องนี้ใจร้ายจังนะ

ประโยคบอกเล่าที่มีเนื้อความปฏิเสธหรือเป็นการกล่าวแย้งความคิดความเชื่อของผู้ฟัง อาจมีคำว่า หรือก อยู่ท้ายคำที่ต้องการเน้น

เช่น เขาก็ดีหรือก แต่ใจอ่อนเกินไป

ประโยคอธิบาย - ใช้อธิบายความจริงให้ผู้ฟังเข้าใจ อาจลงท้ายด้วยคำว่า นะ

เช่น ฉันไปโรงเรียนนะ

บางครั้งเมื่อมีการกล่าวหาหรือตำหนิก็ต้องมีการอธิบายให้เหตุผล อาจลงท้ายด้วยคำว่า นี่

เช่น เขามาหาฉันเองนี่ โทษฉันไม่ได้

ประโยคเตือน - ใช้เมื่อต้องการย้ำไม่ให้ผู้ฟังลืม อาจลงท้ายด้วยคำว่า นะ

เช่น หนังสืออยู่บนโต๊ะนะ

ประโยคทาย - ใช้เมื่อคาดว่าสิ่งใดจะเกิดขึ้นแล้ว อาจมีคำ ละซี ท้ายประโยค หรือคำที่
ต้องการเน้น

เช่น ตาต้อยละซี เป็นต้นคิด

ประโยคคาดคะเน - ใช้เมื่อคาดว่าสิ่งใดจะเกิดขึ้น แต่การคาดคะเนนี้จะมีความมั่นใจน้อยกว่า
ประโยคทาย ใช้คำบอกมาลา กระทบ และมักจะมีคำบอกความเห็น คง
อาจ ทำจะ เห็นจะ น่ากลัว อยู่ในประโยค

เช่น เขาคงไม่มากระทบ

ประโยคทายและขอความเห็นจากผู้ฟัง - อาจมีคำว่า ชีนะ อยู่ท้ายประโยคหรือท้ายคำที่
ต้องการเน้น

เช่น ถ้าไม่มีทุน เขาก็คงยังทำไม่ได้ชีนะ

ประโยคสรุป - ใช้เมื่อเล่าถึงผลที่เกิดขึ้น อาจมีคำ นะซี อยู่ท้ายประโยคหรือท้ายคำที่ต้องการ
เน้น

เช่น คุณพูดอย่างนี้ เขาก็โกรธนะซี

ประโยคชี้แนะ - ใช้เมื่อต้องการให้ผู้ฟังสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีคำว่า แนะ อยู่ท้ายประโยค
หรือคำที่ต้องการเน้น

เช่น ยายตีวแนะ ความคิดดี

ประโยคนั้นเฉพาะ - ใช้เมื่อต้องการเน้นคำใดคำหนึ่งในประโยคให้ต่างกับคำอื่น มักมีคำว่า
แหละ อยู่ท้ายประโยค

เช่น ฉันจะจ้างเด็กคนนั้นแหละ

๒. ประโยคถามให้ตอบ

ประโยคถามให้ตอบมีหลายชนิด เช่น

ประโยคถามเพื่อความ - ใช้ถามเรื่องราวบางประการจากผู้ฟัง จะมีคำไม่ชี้เฉพาะ ได้แก่
ใคร อะไร ไหน เท่าไร ทำไม เหตุใด เมื่อไร ก็ ประโยคถาม
เพื่อความนี้อาจมีคำมาลาบอก เล่า ละ หรือ นะ นะ อยู่ท้ายประโยค

เช่น - ไครมา
- ไครจะไป ละ

ประโยคถามให้ตอบรับหรือปฏิเสธ - ใช้ถามให้ผู้ฟังตอบรับหรือตอบปฏิเสธ จะมีคำบอกการถาม หรือ กับ ไหม อยู่ท้ายประโยค
เช่น คุณรู้จักกวินดาหรือ

ประโยคถามให้เลือกเอา - ใช้ถามผู้ฟังให้เลือกตอบรับอย่างใดอย่างหนึ่ง จะมีคำเชื่อม หรือ อยู่ระหว่างหน่วยกริยา ๒ หน่วย
เช่น ลูกจะเอาเสื้อตัวนี้ หรือ ตัวนั้น

๓. ประโยคบอกให้ทำ

ประโยคบอกให้ทำมีหลายชนิด เช่น

ประโยคสั่ง - ใช้บังคับให้ผู้ฟังทำตาม ประธานของประโยคจะเป็นคำบอกบุรุษที่ ๒ มักมีคำ ชิ นะ อยู่ท้ายประโยค และในประโยคที่มีลักษณะเป็นทางการอาจมีคำว่า จง อยู่หน้ากริยา
เช่น เธอส่งผ้าผืนนั้นมาซิ

ประโยคขอร้อง - ใช้ขอร้องให้ผู้ฟังทำตาม มีประธานของประโยคเป็นคำบอกบุรุษที่ ๒ และมีคำลงท้าย ชิ นะ อยู่ท้ายประโยคเช่นเดียวกับประโยคสั่ง แต่ประโยคขอร้องมักมีคำขยายกริยาเพิ่มเข้าไปในประโยคเพื่อไม่ให้ห้วนเกินไป
เช่น ช่วยส่งผ้ามาหน่อยซิ

ประโยคชักชวน - ใช้ชักชวนให้ผู้ฟังทำตาม มีประธานของประโยคเป็นคำบอกบุรุษที่ ๑ พหูพจน์หมายถึงทั้งผู้พูดและผู้ฟัง หรือเป็นคำบอกบุรุษที่ ๒ คำบอกมาลา มักมีคำว่า นะ เอะ เอะนะ เอะนะ
เช่น พักกัน เอะนะ
ถ้าประโยคชักชวนมีความหมายปฏิเสธหรือที่เรียกว่าประโยคห้ามมักใช้คำบอกมาลา นะ
เช่น เราอย่าไปเลยนะ

ประโยคอนุญาต - ใช้อุญาตให้ผู้ฟังทำได้ มีประธานเป็นคำบอกบุรุษที่ ๒ คำบอกมาลามากเป็น
คำว่า เถอะ

เช่น คุณนั่งลงเถอะ

ประโยคเสนอแนะ - ใ้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติ ไม่ได้บังคับหรือขอร้อง ประธานเป็นคำบอกบุรุษที่ 2
คำบอกมาลามากเป็นคำว่า จี ซี ซี้ ซี้

เช่น คุณลองพูดเพราะๆ กับเขาบ้างซี

ประโยคปลอบ - ใช้ชักจูงให้ผู้ฟังคลายความโกรธ ความกังวล หรือเสียใจ ประธานเป็นคำบอก
บุรุษที่ ๒ คำบอกมาลามากเป็นคำว่า น้า น้า แล้วแต่การเน้น

เช่น ทำใจดีๆ ไว้น้า

ประโยคท้าทาย - ใช้ชักจูงให้ผู้ฟังทำตามด้วยวิธีบอกผลของการไม่ทำตามไว้เช่นเดียวกับ

ประโยคขู่ แต่ต่างจากประโยคขู่คือ ประโยคท้าทายประกอบด้วย

ประโยคความเดียว ๒ ประโยคเรียงกัน ประโยคแรกบอกเนื้อความตรงข้ามกับ
ที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังปฏิบัติ

เช่น ลองไม่ไปซี ฉันจะตามให้ถึงบ้านเชียว (ต้องการให้ไป)

ลองว่าฉันซี ฉันไม่ว่าคุณบ้างก็ให้รู้ไป (ต้องการไม่ให้ไป)

ประโยคขู่ - ใช้ชักจูงให้ผู้ฟังทำตามด้วยวิธีบอกผลของการไม่ทำตามไว้ ประธานเป็นคำบอก
บุรุษที่ ๒ ในบางกรณี ประโยคขู่มีลักษณะเป็นประโยคความรวมเชื่อมด้วยคำเชื่อม
ถ้า หรือ หาก

เช่น ถ้าเธอไม่เปิดประตู ฉันจะพังเข้าไป

แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องรูปประโยคกับเจตนาของผู้ใช้ประโยคนั้น นววรรณได้กล่าวไว้ว่าแม้เราจะ
พอทราบเจตนาของผู้ใช้ประโยคจากรูปประโยค แต่การสังเกตรูปประโยคอาจไม่ช่วยให้ทราบเจตนาของ
ผู้ใช้ประโยคได้เสมอไป ผู้พูดบางคนอาจใช้ประโยคถามให้ตอบเพื่อบอกเล่าข้อความ หรือสั่งผู้ฟัง เช่น

- รู้ไหม เมื่อคืนนี้ ขโมยขึ้นบ้านผกา

- เจียบ ๆ หน้อยได้ไหม

หรืออาจใช้ประโยคแจ้งให้ทราบเพื่อสั่งผู้ฟัง เช่น
- ฉันอยากให้เธอเงยบเดี๋ยวนี

การใช้ประโยคแสดงเจตนาของผู้ใช้ประโยคไม่ตรงตามรูปประโยค ก็เพราะในบางกรณี ผู้พูดมีได้ต้องการแสดงเจตนาออกมาตรงๆ แต่ผู้ฟังก็สามารถเข้าใจเจตนาอื่นๆ ได้โดยอนุมานได้จาก สถานการณ์แวดล้อม

ธีรนุช ไชคสุวณิช (๒๕๓๓) ศึกษา “การศึกษาประโยค ๓ ชนิดในภาษาไทยกับเจตนาผู้พูดใน นวนิยาย “โซ่สังคม” ของทมยันตี จุดประสงค์เพื่อศึกษาเจตนาของผู้พูดในประโยค ๓ ชนิดในภาษาไทย คือ ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่ง และประโยคบอกเล่า โดยใช้ข้อมูลจากนวนิยาย “โซ่สังคม” ของ ทมยันตี ว่าประโยค ๓ ชนิดสามารถแสดงเจตนาอะไรได้บ้าง ผลการวิจัยพบว่า ประโยคทั้ง ๓ ชนิดสามารถแสดง ของผู้พูดได้ ๒๖ เจตนา คือ ประโยคคำถาม ๑๙ เจตนา ประโยคคำสั่งแสดง ๘ เจตนา และ ประโยค บอกเล่าแสดง ๖ เจตนา โดยใช้รูปลักษณะภาษาและเกณฑ์ทางความหมายพิจารณาเจตนาต่างๆ (เหตุที่ รวมเจตนาทุกเจตนาแล้ว ผลรวมมากกว่า ๒๖ เจตนาแต่มีสรุปไว้แค่ ๒๖ เจตนา เพราะมีบางเจตนาใน ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่งและประโยคบอกเล่ามีเจตนาซ้ำกัน)

๑. เกณฑ์กำหนดทางความหมายในประโยคคำถาม มีเกณฑ์ดังนี้

- ๑) ในการถามคำถาม ผู้พูดไม่ทราบคำตอบ หรือไม่แน่ใจว่าสิ่งที่ตนทราบนั้น เป็นความจริงหรือ ถูกต้องเพียงใด การที่ผู้พูดถามผู้ฟังนั้น ต้องมีจุดมุ่งหมายที่จะได้รับคำตอบจากผู้ฟัง
- ๒) การที่ผู้พูดถามผู้ฟัง แสดงว่าผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังต้องสามารถให้คำตอบได้
- ๓) ผู้พูดและผู้ฟังต้องมีข้อมูลในเรื่องที่ถามตรงกันบ้าง จึงจะสามารถสื่อความหมายได้ตามที่ ต้องการ
- ๔) ผู้พูดไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบอยู่แล้ว หรือมีข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบอยู่บ้าง อาจจะมีข้อมูล มากจนสามารถคาดคะเนคำตอบได้หรือมีข้อมูลน้อยมากจนไม่สามารถคาดคะเนคำตอบได้

ข้อสังเกต คำถามแบบตอบรับ - ปฏิเสธ ผู้พูดจะมีข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบอยู่บ้างและให้ผู้ฟังเลือก ตอบรับหรือปฏิเสธ คำถามแบบให้ตอบเพื่อความ ผู้พูดจะไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบอยู่แล้ว และ คำถาม แบบให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้พูดจะมีข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบอยู่บ้าง

เกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาว่าประโยคใดเป็นประโยคคำถาม และเมื่อ จำแนกได้แล้ว ธีรนุช ไชคสุวณิช ยังได้เสนอแนวทางในการพิจารณาเจตนาอื่นที่แฝงอยู่ด้วยในประโยค คำถามแบบต่างๆ เช่น

แสดงเจตนาหยอกล้อ

ในกรณีที่ผู้พูดและผู้ฟังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก จนรู้ลักษณะนิสัยใจคอ กันเป็นอย่างดี เมื่อผู้พูดได้รับข้อมูลใหม่ที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมของตน ก็จะทำนำข้อมูลนั้นมา ใช้หยอกล้อผู้ฟัง

แสดงเจตนาขู่

ในกรณีที่ผู้พูดแน่ใจว่าผู้ฟังไม่ต้องการให้ผู้พูดกระทำ เพราะจะเกิดผลเสียแก่ผู้ฟัง ผู้พูดจะกล่าวข้อความที่แน่ใจว่าผู้ฟังไม่ต้องการให้ผู้พูดกระทำ

แสดงเจตนาประชด

ในกรณีที่ผู้พูดและผู้ฟังอาจสนิทสนมหรือไม่สนิทสนมกันก็ได้ ผู้พูดไม่พอใจสิ่งที่ผู้ฟัง กล่าวหรือกระทำ จึงกล่าวข้อความที่ตรงข้ามกับที่ผู้ฟังกล่าวหรือข้อความที่ขัดแย้งกับผู้ฟัง ทั้งๆ ที่รู้ว่าไม่เป็นจริงหรือเป็นไปได้

แสดงเจตนาเกริ่นก่อนที่จะบอกเล่า

ในกรณีที่ผู้พูดต้องการเรียกร้องความสนใจจากผู้ฟังก่อนที่จะบอกเล่าต่อไป

แสดงเจตนาคัดค้าน

ในกรณีที่ผู้พูดต้องการแสดงความไม่เห็นด้วย สิ่งนั้นๆ อาจตรงกันข้ามกับความคิดของผู้พูด ผู้พูดจึงพูดเพื่อคัดค้านข้อความนั้นๆ หรือความคิดความเชื่อของอีกฝ่ายหนึ่ง

๒. เกณฑ์กำหนดทางความหมายในประโยคคำสั่ง มีเกณฑ์ดังนี้

- ๑) ผู้พูดแสดงความต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งที่ตนต้องการ อาจใช้ความพยายามให้ผู้ฟังกระทำสิ่งที่ตนต้องการ
 - ๒) ผู้ฟังสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อเช่นนั้น
 - ๓) การกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำในอนาคต
 - ๔) การกระทำนั้นมิใช่สิ่งปกติที่ผู้ฟังกระทำในชีวิตประจำวัน
 - ๕) ผู้พูดและผู้ฟังจะต้องมีความสัมพันธ์กันในระดับใดระดับหนึ่ง
- ประโยคที่แสดงเจตนาสั่ง ผู้พูดมักจะมีอำนาจเหนือ มีสถานะสูงกว่า หรือเท่าเทียมกับผู้ฟัง

เกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาว่าประโยคใดที่เป็นประโยคคำสั่ง และเมื่อจำแนกได้แล้ว ธีรนุช โชคสุวนิช ยังได้เสนอแนวทางในการพิจารณาเจตนาอื่นๆ ที่แฝงอยู่ใน

ประโยคคำสั่งด้วย เช่น

แสดงเจตนาขอร้อง

ในกรณีที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งที่ตนขอร้อง โดยแสดงความพยายามอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้พูดมักจะมีสถานะภาพต่ำกว่าหรือเสมอกับผู้ฟัง ถ้ามีสถานะภาพสูงกว่าอาจใช้ขอร้องได้ในกรณีที่ต้องการพูดให้สุภาพ

แสดงเจตนาชักชวน

ในกรณีที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำร่วมกับผู้พูด หรือกระทำเช่นเดียวกับผู้พูด

แสดงเจตนาสอน

ในกรณีที่ผู้พูดต้องการบอกให้ผู้ฟังทำสิ่งที่ดีที่ควรปฏิบัติหรือสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ถ้าเป็นประโยคแสดงเจตนาสอนเกี่ยวกับวิธีการ ผู้พูดและผู้ฟังจะอยู่ในฐานะใดก็ได้ แต่ผู้พูดมักจะมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นเป็นอย่างดี ถ้าเป็นประโยคแสดงเจตนาสอนเกี่ยวกับความประพฤติที่ควรปฏิบัติ ผู้พูดมักจะมีฐานะสูงกว่าผู้ฟัง เจตนาสอนต่างจากเจตนาเสนอแนะ คือ สอนจะต้องมีรายละเอียดของขั้นตอนหรือวิธีการในการปฏิบัติ แต่เจตนาเสนอแนะจะเสนอเพียงแนวทาง

แสดงเจตนาเตือน

ในกรณีที่ผู้พูดต้องการเตือนให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าผู้ฟังไม่กระทำตามอาจจะเกิดผลเสียได้

๓. เกณฑ์กำหนดทางความหมายในประโยคบอกเล่า มีเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้

- ๑) ผู้พูดมีหลักฐาน (เหตุผล และอื่นๆ) เกี่ยวกับความจริงของเรื่องที่พูด
- ๒) ผู้พูดเชื่อเรื่องที่พูด
- ๓) ไม่มีอะไรที่แสดงอย่างชัดเจนต่อทั้งผู้พูดและผู้ฟังว่า ผู้ฟังทราบเรื่องและผู้พูดจะพูด
- ๔) ผู้พูดมีจุดประสงค์จะแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับสิ่งที่ตนทราบ

เกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาว่าประโยคใดเป็นประโยคบอกเล่า และเมื่อจำแนกได้แล้ว ธีรนุช โชคสุวณิช ยังได้เสนอแนวทางในการพิจารณาเจตนาอื่นๆ ที่แฝงอยู่ในประโยคบอกเล่าด้วย เช่น

แสดงเจตนาอธิบาย

ในกรณีที่ผู้พูดต้องการอธิบายความจริง เหตุผลหรือหลักวิชาให้ผู้ฟังเข้าใจ

แสดงเจตนาคาดคะเน

ในกรณีที่ผู้พูดก็ไม่มั่นใจว่าสิ่งใดจะเกิดหรือเกิดขึ้นแล้ว แต่มีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้นบ้าง พอที่จะคาดคะเนได้ ผู้พูดจึงกล่าวข้อความที่คาดคะเน

แสดงเจตนาเตือนความจำ

ในกรณีที่ต้องการย้ำไม่ให้ผู้ฟังลืม

แสดงเจตนาถามให้ตอบยืนยัน

ในกรณีที่ข้อความหรือเหตุการณ์ที่กล่าวมาก่อนทำให้ผู้พูดไม่แน่ใจ เกิดความสงสัย จึงพูดเพื่อให้ผู้ฟังยืนยัน ผู้พูดจะกล่าวข้อความที่ตนไม่แน่ใจ

๒.๓ รูปประโยคเงื่อนไขกับการแสดงเจตนา

ในเรื่องประโยคเงื่อนไขนี้มีผู้กล่าวไว้ว่าแท้ที่จริงแล้วประโยคเงื่อนไขไม่ได้มุ่งแสดงเงื่อนไขอย่างเดียวแต่กลับใช้เพื่อแสดงเจตนา ดังเช่นที่เซท ฮาเดนกล่าวไว้ ดังนี้

เซท ฮาเดน (Suzette Haden อ้างถึงใน May 1993) กล่าวไว้ว่า โดยแท้ที่จริงแล้ว ประโยค If-then ไม่ได้บอกเงื่อนไขแต่อย่างใด แต่เป็นการใช้คำพูดโจมตีแบบอ้อมๆ เช่น ประโยคที่มีลักษณะดังนี้

If you really X , you would not Y

ผู้พูดต้องการบอกว่า You don't X แต่เวลาพูดมุ่งไปพูด Y ดังในตัวอย่างประโยค

If you really wanted the job , you wouldn't come to the interview in jeans.

(If you really X)

(you would not Y)

จากตัวอย่างประโยคข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า ผู้พูดไม่ได้มุ่งแสดงเงื่อนไข แต่มุ่งจะตำหนิสิ่งที่ผู้ถูกสัมภาษณ์กระทำ คือ นั่งยืสน์มาสัมภาษณ์งาน (Y) สิ่งที่ซ่อนอยู่หรือสิ่งที่ผู้พูดต้องการบอกผู้ฟังคือ ต้องการตำหนิผู้ฟัง เป็นต้น

จากที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวถึงการจำแนกเจตนาของผู้พูด ผู้วิจัยพบว่าบางครั้ง

รูปประโยคไม่สามารถช่วยให้เราทราบเจตนาของผู้พูดได้เสมอไป เพราะเจตนาของผู้พูดอาจไม่สอดคล้องกับรูปประโยคก็ได้ ดังนั้นในการพิจารณาประโยคเงื่อนไขว่าสามารถแสดงเจตนาได้บ้าง ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์ทางด้านเจตนา อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็จะกล่าวถึงข้อสังเกตเกี่ยวกับรูปภาษาที่พบในประโยคเงื่อนไขนั้นๆ ด้วย

เกณฑ์ทางด้านเจตนานี้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกเจตนาของผู้พูดโดยประยุกต์จากเงื่อนไขวัจนกรรม (Felicity conditions) ของเซอรัล (Searle, 1969) เพื่อให้เหมาะกับข้อมูลที่วิเคราะห์ เกณฑ์ทางด้านเจตนาที่ใช้ประกอบด้วยกฎ ๔ ข้อ ดังต่อไปนี้

๑. กฎบอกเนื้อความ (Propositional Content)
คือ กฎบอกเนื้อหาของถ้อยคำที่ใช้สื่อบอกเจตนา
๒. กฎบอกปัจจัยพื้นฐาน (Preparatory precondition)
คือ กฎบอกความคิดความเชื่อพื้นฐานของผู้พูดผู้ฟังที่มีมาก่อนที่ผู้พูดจะนำเสนอถ้อยคำ
๓. กฎความจริงใจ (Sincerity conditions)
คือ กฎบอกความต้องการที่แท้จริงของผู้พูดในการนำเสนอถ้อยคำเพื่อสื่อเจตนา
๔. กฎบอกสาระสำคัญ (Essential conditions)
คือ กฎบอกจุดมุ่งหมายของการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดที่ต้องการให้เกิดการกระทำอะไรขึ้น

ดังที่ผู้วิจัยจะนำเสนอเกณฑ์ในการจำแนกประโยคเงื่อนไขเพื่อใช้แสดงเจตนาต่างๆอย่างละเอียดต่อไปในบทที่ ๓